

Велігодський В.М., Смирнова Є.В ПРАВОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРЯМОГО НАРОДОВЛАДДЯ В КРИМУ

Сучасний рівень правової організації прямого народовладдя в Криму, передусім, пов'язується зі становленням національного парламентського виборчого права, що визначає загальні засади представництва, виступає єдиною підставою повноцінного функціонування парламентаризму.

Проявом парламентського виборчого права виступає система відповідного виборчого законодавства, котра розглядається нами як сукупність законів України, нормативно-правових актів Кримської АР, що регулюють суспільні відносини в процесі організації і проведення виборів народних депутатів Кримської автономії та місцевих Рад народних депутатів.

За умов радянської виборчої системи інституту виборчого права та виборчому законодавству не надавалося належного значення [1, с.123].

По-перше, велика кількість виборчих відносин взагалі не мала юридичної регламентації.

По-друге, навіть за умов нормативного регулювання неможливо було вести мову про власне систему виборчого законодавства. Показово, що як система певних законів однієї галузі, об'єднаних спеціальним предметом регулювання, упродовж сімдесяти років функціонування радянської виборчої системи вона не існувала навіть формально.

Пріоритетними джерелами норм виборчого права виступали Конституції СРСР і Конституції УРСР з їх досить широким регламентуванням принципів виборчого права, виборчої правосуб'єктності громадян, деяких інших засад здійснення виборів, а потім законодавець, минаючи рівень законів, фактично зводив правове регулювання виборів до підзаконних актів: інструкцій (20 - 30-і роки) та положень (30 - 70-і роки). Дослідники виборчого права в СРСР, аналізуючи становище у цій галузі, ще в 60-і роки порушували питання невідповідності правового регулювання виборів тому важливому політичному значенню, що вони мають для здійснення народом влади.

Щоправда, після прийняття Конституції СРСР (1977 року) і Конституції УРСР (1978 року) правове регулювання виборів органами державної влади УРСР здійснювалося на основі Конституції і законів УРСР. Проте говорити про існування цілісної системи виборчого законодавства можна тільки умовно, передусім, через обмеженість правового регулювання процедури виборів.

Донедавна і наука національного конституційного (колишнього державного) права також не мала відповідного розуміння щодо обсягу і меж правового регулювання виборчого права. Принаймні існувало три тенденції його трактування [5, с.24-25]. Для першого напрямку становлення виборчого права, з нашого погляду, характерним було урізане, вузьке тлумачення цього поняття. Ця тенденція була притаманна періоду становлення радянського виборчого права і базувалась на Конституції РРФСР 1918 року. З позицій нинішнього

розвитку конституційно-правової науки ця система є цілком неприйнятною для нового законодавства України.

Цим поглядам суперечило також розширене тлумачення виборчого права. Прихильники такого підходу включали до предмета правового регулювання виборчого права правові відносини інших державно-правових інститутів представницької демократії, зокрема, відповідальність депутатів перед виборцями, контроль за депутатською діяльністю тощо [5, с.30]. Тепер цілком очевидно, що радянські науковці свідомо розширювали рамки виборчого права як визнаного у світі демократичного інституту, не виокремлюючи спеціально інших самостійних форм реалізації безпосереднього народовладдя, оскільки, по-перше, вся теорія народовладдя зводилась до представницької природи органів державної влади, а по-друге, це не мало важливого значення як для суспільного життя, так і для правової науки через формальний характер самого народовладдя.

І, нарешті, останнім часом поступово формується третя тенденція щодо розуміння виборчого права як регулятора виключно виборчих суспільних відносин та як системи юридичних норм, що регулюють процес формування представницьких органів держави.

Важливо зазначити, що практика проведення виборів, детальне вивчення їх правової бази, аналіз наукової літератури дозволяють охарактеризувати виборче законодавство як комплексний інститут конституційного законодавства України, оскільки при єдиному предметі правового регулювання він вбирає в себе норми різних галузей права.

На нашу думку, систему комплексного інституту законодавства про вибори народних депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим складають три групи законодавчих актів.

Основу цієї системи становить Конституція України. Конституційне нормативно-правове регулювання виборів охоплюється розділом III Конституції України "Вибори. Референдум", а також нормами суміжних розділів Конституції України. Сюди ми відносимо і нормативно-правові акти конституційного законодавства України, зокрема, Закон України "Про громадянство", Закон України "Про об'єднання громадян", Закон України "Про державні символи" та інші.

Другою складовою системи виборчого законодавства є галузеві нормативні акти галузей законодавства, якими регулюються певні процедури виборчого процесу та інститути виборчого права. Маються на увазі норми адміністративного, трудового, житлового, кримінального, кримінально-процесуального, фінансового законодавства, які певний проміжок часу вже були задіяні при правовому регулюванні виборів, а також нові для виборчого процесу норми цивільного,

цивільно-процесуального, пенсійного, господарського, митного, інформаційного законодавства, законодавства про зв'язок, законодавства про освіту, банківського, податкового і навіть екологічного тощо.

Третьою і найбільшою складовою системи виборчого законодавства в Криму є Закон Української РСР “Про відновлення Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки”, Постанова Верховної Ради УРСР та Верховної Ради Кримської АРСР “Про поновлення складу Верховної Ради Кримської АРСР”, Закон Республіки Крим від 17 вересня та 14 жовтня 1993 року “Про вибори Верховної Ради Криму”, Закон України від 17 березня 1995 року “Про Автономну Республіку Крим” та інші.

Як і в цілому в Україні, шлях становлення нового парламентського виборчого законодавства в Криму є надзвичайно складним. Це переконливо підтверджується процесом відновлення Автономної Республіки Крим, створенням нормативно-правової бази стосовно формування представницького органу Автономії і безпосередньо пов'язується з організацією і проведенням виборів на основі Закону України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим”. Даний закон був прийнятий 12 лютого 1998 року і набрав чинності після опублікування 21 лютого цього ж року. Законом було передбачено вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим провести одночасно з виборами депутатів місцевих Рад та сільських, селищних, міських голів [2, ст. 4].

Закон встановлював день виборів – 29 березня 1998 року, з урахуванням закінчення повноважень депутатів. При цьому зазначалося, що виборча комісія Автономної Республіки Крим утворюється не пізніше ніж за 45 днів, а виборчі округи – за 43 дні до дня виборів [2, ст. 7, ч.3 ст.8].

Але з вказаним рішенням депутати колишньої Верховної Ради Автономної Республіки Крим не погодилися і вже 19 лютого 1998 року ухвалили Постанову “Про Конституційне подання по Постанові Верховної Ради України від 12 лютого 1998 року “Про проведення позачергових виборів в Верховну Раду Автономної Республіки Крим” і Закону України від 12 лютого 1998 року “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим”.

У Конституційному поданні, зокрема, зазначалося, що 12 лютого 1998 року ухвалено Постанову Верховної Ради України “Про проведення позачергових виборів в Верховну Раду Автономної Республіки Крим” і призначені вибори в Верховну Раду Автономної Республіки Крим на 29 березня 1998 року.

Верховна Рада Автономної Республіки Крим минулого скликання визнала вказану вище Постанову Верховної Ради України неконституційною, що порушує встановлені Конституцією і законами України права Автономної Республіки Крим, а також гарантії держави відносно автономії, виборчі права громадян в Автономній Республіці Крим, права національних меншин. Далі предста-

вницьким органом Автономії приводилася аргументація на захист нібито порушених прав і чинного законодавства.

Посилаючись на пункт 1 частини 1 статті 150 Конституції України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим звернулася до Конституційного Суду України, щоб визнати неконституційними Постанову Верховної Ради України від 12 лютого 1998 року “Про проведення позачергових виборів в Верховну Раду Автономної Республіки Крим” і Закон України від 12 лютого 1998 року “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим”. Але в силу об'єктивних причин це Конституційне подання не було розглянуте, і Верховна Рада Автономної Республіки Крим опинилася у складній ситуації – або погодитися з проведенням виборів 29 березня 1998 року, або втратити свою легітимність [4, с. 247].

Депутати колишньої Верховної Ради Автономної Республіки Крим прийняли рішення погодитися з проведенням виборів у вказаний термін.

У чому ж все-таки особливість, своєрідність, складність і важливість минулої виборчої кампанії?

По-перше, вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим уперше проводилися згідно з Законом України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим”, який передбачав обрання 100 депутатів громадянами України, що постійно проживають в Автономній Республіці Крим, на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування за мажоритарною виборчою системою відносно більшістю в одномандатних виборчих округах [2, ч.1,2 ст.1].

Був знижений віковий ценз для депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим. У відповідності зі статтею 5 Закону, депутатом може бути обраний громадянин України, що постійно проживає в Україні протягом останніх п'яти років, що має право голосу і якому виповнилося 18 років на день виборів [2].

Встановлювалися обмеження щодо участі у виборах громадянам двох категорій: визнаних судом недієздатними і що знаходяться за вироком суду в місцях позбавлення свободи на час виборів [2, ч.4 ст.3].

Право висування кандидатом в депутати належить громадянам України, що постійно проживають в Автономній Республіці Крим і які мають право голосу [2, ч.3 ст.3]. Це право реалізується ними як шляхом самовисування, так і через місцеві в Автономній Республіці Крим осередки політичних партій, а також через збори громадян і трудові колективи.

Виборчий закон встановив чітку систему виборчих комісій. У ньому визначено, що вибори організують і проводять:

- виборча комісія Автономної Республіки Крим;
- окружні виборчі комісії;
- дільничні виборчі комісії [2, ч.1 ст.9].

Виборчі комісії утворюються і діють відповідно до Конституції України, Закону України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим” і інших Законів України. Ніхто не може втручатися в розв’язання питань, віднесених до компетенції виборчих комісій, крім випадків, передбачених законами України [2, ч.2,3 ст.9].

Виборча комісія Автономної Республіки Крим є органом з організації і проведення виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим і утворюється, як правило, одночасно з призначенням виборів, але не пізніше ніж за 120 днів до дня їх проведення. Комісія є юридичною особою, має печатку зі своїм найменуванням [2, ч.1 ст.10].

По-друге, вибори необхідно було організувати і провести в надто стислі терміни.

Виборча комісія Автономної Республіки Крим була утворена лише 23 лютого 1998 року в складі 15 членів комісії з представлення Голови Верховної Ради Автономної Республіки Крим, тобто за 33 дні до дня виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим [5, с.24-25].

У зв’язку з обмеженими термінами проведення виборів Верховна Рада України була змушена 3 березня 1998 року внести зміни в Закон України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим” [6, с.70].

Зміни носили принциповий характер. Так, стаття 10 Закону України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим” була доповнена таким положенням: “У випадку, якщо вибори в Верховну Раду Автономної Республіки Крим проводяться одночасно з виборами народних депутатів України, дільничні виборчі комісії утворюються згідно з Законом України “Про вибори народних депутатів України” і є спільними для виборів народних депутатів України і виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим” [6].

Кількість підписів виборців відповідного округу, які підтримують висування особи кандидатом в депутати, зменшувалася з 750 до 150.

У пункті 2 Заключних положень слова “при цьому виборча комісія Автономної Республіки Крим утворюється не пізніше ніж за 45 днів, а виборчі округи – за 43 дні до дня виборів” були виключені. Натомість цей пункт був доповнений двома положеннями такого змісту: “При цьому виборча комісія Автономної Республіки Крим утворюється не пізніше ніж за 32 дні до дня виборів, виборчі округи утворюються не пізніше ніж за 24 дні до дня виборів, окружні виборчі комісії відповідно – не пізніше ніж за 22 дні до дня виборів”. Були також змінені терміни висування і реєстрації кандидатів у депутати [6].

Виборчій комісії Автономної Республіки Крим, у разі не утворення районними і міськими радами окружних виборчих комісій, надавалося право покласти виконання їх функцій на відповідні районні, міські (міста республіканського значення Автономної Республіки Крим), районні в м. Сімферополі територіальні виборчі комісії, утво-

рені відповідно до Закону України “Про вибори депутатів місцевих рад і сільських, селищних, міських голів”.

Внесені зміни в Закон України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим” дозволили виборчій комісії Автономної Республіки Крим в стислі терміни приступити до організації і проведення виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

Вже 24 лютого 1998 року виборча комісія Автономної Республіки Крим провела своє перше засідання, на якому обрала Полякова І.І. головою комісії, а також затвердила основні організаційні і фінансово-технічні заходи щодо виборів [5, с.26].

Були виділені приміщення, необхідна оргтехніка, закріплений автотранспорт, одним словом були створені нормальні умови для роботи і цього не можна не відзначити, оскільки за підтримкою Верховної Ради Криму комісія організувала проведення виборів в обмежені терміни відповідно до чинного законодавства.

На своєму другому засіданні 25 лютого 1998 року виборча комісія, згідно з Законом України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим”, оголосила про початок виборчої кампанії, ухвалила постанову про кількість одномандатних виборчих округів, затвердила календарний план першочергових організаційних заходів щодо підготовки до виборів, зраки печаток окружних виборчих комісій і виборчої комісії Автономної Республіки Крим.

Згідно з пропозиціями низових організацій і нормами закону, виборча комісія Автономної Республіки Крим на своєму засіданні утворила 100 одномандатних виборчих округів у всіх районах і містах автономії [2, ст.7]. На жаль, не обійшлося без проблем з їх створенням у містах Євпаторії і Керчі, Ленінському районі.

Напружена ситуація склалася в столиці Автономної Республіки Крим

м. Сімферополі. З ряду причин міська Рада на основі даних Залізничної, Київської і Центральної районних Рад подала у виборчу комісію не повні відомості про виборців, були пропущені житлові будинки і навіть вулиці, що вимагало додаткового розгляду питань про уточнення і зміну меж ряду виборчих округів [5, с.27-28].

Грубі порушення допустила газета “Євпаторійська здравниця”, що є органом Євпаторійської міської Ради, якою 3 і 4 березня 1998 року (тобто за добу до утворення виборчих округів по виборах депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим) було опубліковано викривлену інформацію про найменування, межі округів і місцезнаходження окружних виборчих комісій.

Згідно з опублікованою в цій газеті інформацією, у межах так званого “Чапаєвського виборчого округу №13” (насправді це виборчий округ №11) виявилася виборча дільниця №27, розташована в селищі Новоозерне, хоч вся територія цього населеного пункту виборчою комісією Автономної Республіки Крим була включена у виборчий округ №100 по Чорноморському

району.

На такі і подібні факти виборчої комісії доводилося реагувати оперативно, щоб не допустити зриву проведення виборів депутатів в якому-небудь виборчому округу.

Протягом двох днів після утворення округів необхідно було утворити окружні виборчі комісії.

Відповідно до пункту 4 статті 10 Закону України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим”, окружні виборчі комісії є юридичними особами, утворюються рішеннями районних, міських Рад за поданнями відповідних голів Рад або міських голів у складі: голови, заступника голови, секретаря і членів комісії [2].

До складу окружних виборчих комісій включаються представники місцевих осередків політичних партій, а також трудових колективів. Загальне число членів окружних виборчих комісій визначається кількістю поданих кандидатур, але не може бути меншим восьми. Виборча комісія Автономної Республіки Крим брала активну участь в створенні окружних виборчих комісій.

Так, ще 2 березня 1998 року виборча комісія Автономної Республіки Крим постановила, що місцеві осередки політичних партій, трудові колективи подають свої пропозиції щодо кандидатур до складу окружних виборчих комісій по виборам депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим в термін до 6 березня, а також запропонувала районним і міським Радам Автономної Республіки Крим з моменту опублікування округів по виборах депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим до 7 березня 1998 року утворити окружні виборчі комісії по виборах депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

Наступним етапом виборів став процес висунення кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим. При цьому виникало ряд проблем, які викликали певний резонанс серед громадськості і, зокрема, серед депортованих громадян, що не є громадянами України.

Спочатку повстало питання: “Хто ж конкретно має право висунення кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим?” Чинним Законом передбачалося, що таке право може реалізуватися через осередки політичних партій, легалізоване відповідно до законодавства, шляхом самовисування, а також зборами громадян і трудовими колективами [2, ст.5].

Причому, якщо порядок самовисування і висунення через місцеві осередки політичних партій в Законі України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим” чітко описаний, то яким чином необхідно реалізувати право висунення кандидатів зборами громадян і трудовими колективами, не було визначено. Ця норма була просто продекларована, а процесуально-процедурно ніяк не підтверджена.

Для урегулювання даного питання і з метою недопущення порушень чинного законодавства, виборча комісія Автономної Республіки Крим, з урахуванням консультацій з вищими органами державної влади України, розробила методичні рекомендації для окружних виборчих комісій.

Незважаючи на пропуски, що є в Законі України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим”, по 100 одномандатних виборчих округах кандидатами в депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим було висунуто 1007 чоловік і зареєстровано окружними виборчими комісіями 932 кандидата або 92,5% від висунених. 75 кандидатів або 7,5% не були зареєстровані з різних причин, а саме: зняли свої кандидатури, не змогли у встановлений термін зібрати необхідну кількість підписів виборців на свою підтримку, не оформили своєчасно необхідні документи і т.д. Усього на території автономії по виборах депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим було утворено і працювало 1100 дільничних виборчих комісій [5, с.28].

Складність їх діяльності полягала в невчасному надходженні списків виборців, їх неповноті, а іноді і недостовірності, а також у відсутності часу для уточнення тих або інших даних.

З перших днів вступу в дію норм виборчого Закону виникла ціла низка проблем, пов'язаних із недосконалістю ряду його положень. Тому було потрібно вже в період виборів вносити пропозиції для зміни деяких норм Закону України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим”.

Так, виникло багато питань про те, чи повинні військовослужбовці Збройних Сил, Національної Гвардії, Прикордонних військ, Служби безпеки України і інших створених відповідно до законів України військових формувань, а також державних службовців припиняти виконання службових повноважень на період виборчої кампанії.

Потребувало роз'яснення і уточнення про неучасть в передвиборній агітації державних установ, органів місцевого самоврядування і їх посадових і службових осіб, у тому числі голів, заступників голів, секретарів і членів виборчих комісій, про заборону кандидатам у депутати, що займають посади в органах виконавчої влади і місцевого самоврядування, на державних підприємствах, залучати або використовувати для будь-якої роботи, пов'язаної з проведенням своєї виборчої кампанії, підлеглих осіб (в робочий час), службовий транспорт, зв'язок, обладнання, приміщення, інші об'єкти і ресурси за місцем роботи.

Ця проблема неодноразово висвітлювалася в засобах масової інформації, особливо після того, коли ряд членів Ради Міністрів Автономної Республіки Крим, голови міських і районних Рад і райдержадміністрацій, а також Постійний Представник Президента України в Автономній Республіці Крим виявили бажання балотуватися в депутати.

У зв'язку з цією непростю ситуацією, виборчої комісії Автономної Республіки Крим доводилося неодноразово звертатися в Центральну виборчу комісію, Верховну Раду України і Конституційний Суд України для отримання роз'яснень з вказаних та інших питань.

По-третє, найскладнішим виявилось питання фінансування виборчої кампанії.

Як відомо, будь-який захід, а тим більше такої державної ваги як вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, вимагає відповідного фінансового і матеріально-технічного забезпечення.

Фінансування виборів народних депутатів України, виборів депутатів місцевих, сільських і селищних Рад, міських голів здійснювалося за рахунок коштів Державного бюджету України.

Але затверджуючи Закон України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим”, вищий законодавчий орган нашої держави в статті 32 постановив, що фінансування роботи виборчих комісій здійснюється за рахунок коштів республіканського бюджету Автономної Республіки Крим, що передаються в розпорядження республіканській виборчій комісії, і ці кошти використовуються виборчою комісією відповідно до прийнятого нею кошторису витрат [2].

Визначаючи цю норму, Верховна Рада України не враховувала терміни проведення виборів, а також те, що в республіканському бюджеті Криму, не передбачалися грошові кошти на проведення даної виборчої кампанії.

Розуміючи складність соціально-економічного становища в країні і в автономії, виборча комісія вжила активні заходи до розв’язання даного питання.

На жаль, прийняті заходи не знайшли підтримки державних органів влади. Не виконали у встановлені терміни і в повному об’ємі постанову Верховної Ради Автономної Республіки Крим Міністерство фінансів і Рада Міністрів Автономної Республіки Крим.

На день виборів на рахунок виборчої комісії Автономної Республіки Крим для проведення виборчої кампанії поступило всього 20000 гривень або по 200 гривень на одну окружну виборчу комісію [3, с.30].

У зв’язку з відсутністю фінансування, виборча комісія Автономної Республіки Крим вимушена була здійснювати фінансові операції під гарантії в кредит, а також взяти на себе частину функцій окружних виборчих комісій, зокрема, по централізованому виготовленню бюлетенів, печаток окружних виборчих комісій і т.д.

Незважаючи на об’єктивні складності в роботі, виборча комісія Автономної Республіки Крим чітко виконувала покладені на неї законом повноваження, оперативно вирішувала всі питання, здійснювала контроль за виконанням виборчого законодавства і провела ряд важливих заходів щодо методичного забезпечення діяльності окружних і дільничних виборчих комісій. Одним із цих заходів була заборонена використання в передвиборчій агітації електронних засобів за рахунок державних коштів.

Що стосується засобів масової інформації недержавної форми власності, то законодавець обмежив масштаби передвиборчої агітації в них лише розміром особистого виборчого фонду кандидата в депутати.

Потрібно зазначити, що гроші виборчих фондів кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим використовувалися за їх цільовим призначенням.

Для читачів не є секретом, що практично вся виборча кампанія проходила під постійним контролем ряду засобів масової інформації в інтересах деяких політичних партій і конкретних кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

Проведена організаційна робота дозволила провести вибори депутатів до Верховної Ради Автономної Республіки Крим у встановлений термін.

29 березня 1998 року вибори відбулися у всіх 100 одномандатних виборчих округах.

З 1514122 виборців автономії, у виборах взяло участь 986631 чоловік або 65,16%, а безпосередньо в голосуванні брало участь 976095 або 64,46% виборців [5, с.33-34].

Після голосування наступив найвідповідальніший етап у виборчій кампанії – підрахунок голосів і встановлення результатів виборів, підведення їх підсумків.

Хотілося б підкреслити, що ще в ході організації виборчого процесу республіканська виборча комісія своїми рішеннями затвердила форми протоколів, звітів, чітко визначила порядок і терміни знаходження відомостей і протоколів у виборчу комісію Автономної Республіки Крим.

На жаль, через ряд об’єктивних і суб’єктивних причин деякі окружні виборчі комісії затягли доставку у виборчу комісію Автономної Республіки Крим протоколів про результати голосування і про обрання депутатів Верховної Ради Криму. І тільки оперативне втручання членів виборчої комісії дозволило протягом двох днів вирішити цю проблему.

Однак, на цьому робота виборчої комісії Автономної Республіки Крим не закінчилася, оскільки виникли нові проблеми, пов’язані із зверненнями кандидатів, що програли вибори, їх довірених осіб, політичних партій. Вони вимагали в окремих виборчих округах провести перевірку і визнати вибори недійсними в зв’язку з порушеннями чинного законодавства.

Члени виборчої комісії Автономної Республіки Крим відповідально підійшли до розгляду кожної скарги. Скарги і заяви вивчалися і розглядалися членами комісії безпосередньо з виїздом на місце.

У зв’язку із здійсненням ретельної перевірки скарг і заяв суб’єктів виборчого процесу, виборча комісія Автономної Республіки Крим реєстрацію обраних депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим проводила в декілька етапів [1, с.31].

Перша реєстрація депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим відбулася на засіданні виборчої комісії 10 квітня 1998 року, на якій були визнані повноваження 60 обраних депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Протягом тижня додатково було зареєстровано ще 33 депутати.

Таким чином, станом на 17 квітня 1998 р. з 100 були зареєстровані 93 депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

У той же час, у зв'язку з допущеними порушеннями Закону України "Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим", виборча комісія у відповідності зі статтею 42 Закону визнала вибори недійсними у виборчих округах №№ 25, 62, 66, 81 і 92, а в окрузі №53 вибори були визнані недійсними за рішенням Центрального районного суду м. Сімферополя.

Крім цього, на основі частини 3 статті 5 Закону України "Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим", пункту 1 частини 1 статті 23 і пункту 18 статті 11 Закону України "Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим" і в зв'язку з тим, що Кисельов В. О. після його обрання депутатом Верховної Ради Автономній Республіці Крим не припинив виконання несумісних з депутатським мандатом повноважень Постійного Представника Президента України в Автономній Республіці Крим, виборчою комісією Автономної Республіки Крим йому було відмовлено в реєстрації депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим по 67 виборчому округу.

Враховуючи Подання Президента України Л. Д. Кучми в Конституційний Суд України про визнання неконституційності статті 5 Закону України "Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим" в частині неможливості Представника Президента України в Автономній Республіці Крим мати представницький мандат, а також роз'яснення державних органів влади України, виборчою комісією депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим по виборчому округу №67 був зареєстрований Кисельов В.О. Було відмінено рішення і стосовно до депутата Поліщука В.В. (виборчий округ №81).

2 серпня 1998 року на повторних виборах у п'яти виборчих округах було обрано решту депу-

татів, після цього закінчилось формування Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

Досвід підготовки і проведення виборів в 1998 року дає підстави зробити декілька висновків:

Перша група проблем, які створювали додаткові труднощі в виборчій кампанії, пов'язана, насамперед, з недосконалістю виборчого Закону та прийнятих нормативних актів. Мова йде, перш за все, про термін подачі заяв для голосування, погашення бюлетенів та інші.

Друга проблема зв'язана з фінансуванням виборчої кампанії. Особливо це стосується повторних виборів.

Ці та інші проблеми повинні бути враховані у новому Законі про вибори. Це дозволить більш якісно організувати і провести вибори на території багатонаціонального Криму в 2002 році.

Література

1. Багров М.В. Політико-правові аспекти становлення Автономної Республіки Крим // Культура народів Причорномор'я. - №4. - 1998. - 253 с.
2. Закон України "Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим" // ВВР України. - 1998. - № 6-7.
3. Парламент України: вибори - 98: Інформ.-аналіт. вид./Центр. вибор. коміс.; редкол.: М.М. Рябець (голова) та ін. - К., 1998. - Ч. I. - 616 с.: іл.
4. Конституція України. - Х.: Консул, 1996. - 48с.
5. Парламент Крима: выборы - 98. Информационно-аналитическое издание. Часть I., С. - 1999. - 572с.
6. Внесення змін до закону "Про вибори народних депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим" // ВВР України. - 1998. - №6-7.